

Generalmajor Olaf Rye

Af "83"

Afskrevet efter: 1. Regiments medlemsblad "Kastellet", 1919

Mange stolte Heltenavne kan Danmarks Krigshistorie opvise, men næppe noget Navn staar for Folkets Bevidsthed smukkere og kraftigere omstraalet af Heltegloriens Glans end Navnet Olaf Rye.

Det korte Navn med den malmsfulde Klang synes os at passe saa fuldt ud til denne djærve, handlekraftige, noget indesluttede Mand med Hjærtet paa rette Sted, der — just som han med den ham egne overlegne Dygtighed, Ro og Koldblodighed ledede sin Brigades udmærkede; uimodstaaelige Indsats for at gøre Udfaldet fra Fredericia til den straalende Sejr for de danske Vaaben, som det blev, — fandt Heltedøden hin uforglemmelige 6. Juli 1849.

Olaf Rye, der var Søn af Oberstløjtnant Mathias Andreas Rye og Hustru, Elisabeth Johanne, født Lind, fødtes den 16. November 1792 paa Gaarden Bøe i nedre Tellemarken, Aggershuus Stift i Norge. Som Soldaterblodet randt i hans Aarer, saa var det hans Lyst at blive Soldat, hvorfor han fra sit tolvte Aar gennemgik de forskellige Klasser ved Kadetakademiet i Christiania for efter endt Eksamen i Begyn-

Generalmajor Olaf Rye

delsen af 1808 at udnævnes til Officer ved en Bataillon af det Tellemarkske Infanteriregiment, der holdt Brunlaugsnæs besat for at forhindre Englændernes Landgang.

Da i 1814 Danmark maatte afstaa Norge til Sverrig, og Nordmændene ikke vilde finde sig heri, men kaarede Statholderen Prins Christian (senere Christian VIII) til deres Konge, sluttede Olaf Rye sig med Ungdommens Begejstring til sine Landsmænd, der alle som en vilde kæmpe for deres nye Drot. Med det Tellemarkske Regiments 2. Jægerdivision, ved hvis 10. Kompagni Rye gjorde Tjeneste, deltog han i Bevogtningen af den sydlige Del af Grænsen og var med i de fleste der forefaldende Træfninger.

Efter Conventionen i Moss vendte han tilbage til Tellemarken dybt nedbøjet ved det mislykkede Forsøg paa at hævde Norges Frihed og Uafhængighed, og med den faste Beslutning straks at ville forlade Militærtjenesten og gaa til Frankrig indgav han ufortøvet sin Ansøgning om Afsked. Længe maatte han vente, inden han endelig fik denne og kunde forlade sit Fædreland, og saa havde han endog forinden maattet finde sig i at være arresteret, fordi han bestemt nægtede at aflægge Troskabsed til den nye (den svenske) Konge.

Hans Ankomst til Kjøbenhavn faldt sammen med Napoleons Tilbagevenden fra Elba. For at deltage i Krigen mod ham begav han sig med Anbefaling fra den ham meget bevaagne Prins Christian til Fyrst Blücher-Wahlstads Hovedkvarter i Lüttich og fik Ansættelse som Premierløjtnant i den preussiske Armee ved 3. rhinske Infanteriregiment og senere ved 5. westphalske Regiment, med hvilket han deltog i Slaget ved Ligny. Efter Slaget ved Waterloo blev 2. Armeekorps, hvortil 5. westphalske Regiment hørte, tilbag for at belejre Fæstningerne i det nordlige Frankrig, og her deltog Rye navnlig i Belejringen og Indtagelsen af Maubeuge, Philippeville, Marienbourg og Rocroi.

I September 1815 ansatte Kong Frederik den Sjette Rye ved det Oldenborgske Infanteriregiment, og ved Fredens Slutning forlod han preussisk Tjeneste for i Antwerpen at melde sig til Prins Frederik af Hessen, der havde Kommandoen over det til Frankrig bestemte Occupationskorps, og her ansattes han til Tjeneste ved det fynske Infanteriregiment. Efter Kongens Befaling forlod han Frankrig i 1816 og gik til Rendsborg, hvor Regimentets Standkvarter var. I September 1817 udnævntes Rye til Kaptajn og i Juli 1832 til Kompagnichef. I Februar 1838 erholdt han Anciennitet som Major, og i Maj 1840 udnævntes han til Major i Regimentet.

Kong Frederik VI.s Død i December 1839 gav Anledning til en længe tiltrængt, indgaaende Prøvelse og Drøftelse af alle Hærens Forhold, der resulterede i Hærloven af 1842, efter hvilken Hæren fuldstændigt blev omorganiseret. For Olaf Rye fik dette den Betydning, at han ved kgl. Resolution af 20. Maj 42 udnævntes til Oberstløjtnant og blev beordret til som Chef for den nyoprettede 1. Infanteribataillon at organisere den. Rye, der var den yngste til Oberstløjtnant udnævnte Major, gik til denne Opgave med Lyst og Iver. „Han havde“, — som Kaptajn Valdemar Stilling skriver i sin udmærkede Bog „1. Bataillon“, „for at være sin Bataillon paa Sølvgades Kaserne saa nær, som muligt, indrettet sin Bolig i Sølvgade 416 C, men Friluftsnaturen i ham fornægtede sig ikke; den var bleven fremelsket nede paa de sønderjydske Heder og i Holstens Skove, hvor han under sit aarelange Rendsborger Garnisonsliv

Generalmajor Olaf Rye

havde strejft om i sine Fristunder med Bøssen under Armen. Snart til Fods, snart paa milelange Ridt. Allerede et Par Aar efter flyttede han fra Byen ud paa den dengang landligt, idyllisk beliggende Kastelsvej Nr. 122 C, udenfor Voldene. Her boede han i Hus sammen med den daværende Chef for 2. Infanteribataillon, Oberstløjtnant F. R. H. Bülow, den senere Sejrherre fra Fredericia, Fanefændriken fra Udfaldet 1807. Tiden herude hørte til Ryes lykkeligste. Tjenesten med al dens nye og Hovedstadens pulserende Liv optog hans Tid; huslig Lykke bandt ham til Hjemmet. Indadtil i Bataillon, i dens Administration, en Gren af Tjenesten, som han med dens ofte forefaldende „Smaaskriveri" kun kunde aftvinge liden Interesse, øvede han kun ringe Indflydelse, men ude i det frie under Øvelserne meldte uvilkaarligt hans Personlighed sig, og med Myndighed og Strenghed naaede han det Resultat, han vilde. Nogen Eksercermester blev Olaf Rye aldrig, dertil besad han for lidt Sans for Orden, Pyntelighed og Akkuratesse, og daarligt forenede sig Naturmennesket i ham med Garnisonslivets regelrette og bundne Tjeneste". „Han havde", som P. Fr. Rist skildrer ham i sin smukke: Olaf Ryes Saga, „Nordboens lyse Haar, en blomstrende Ansigtifarve og stærkt udviklede Ansigtstræk. De mørkeblaa Øjne var overhvælvende af mægtige Bryn og havde et levende, spillende, undertiden imponerende Udtryk, men hans Ansigt var strængt og alvorligt. Sorger og Bekymringer havde givet det sit Præg, men det opklaredes hyppigt af et overordentlig elskværdigt Smil, som Alle, der kendte ham, savnede paa de mangfoldige Portrætter, der haves af ham. Han var af Middelhøjde, firskaaren og kraftig bygget; han begyndte med Alderen at blive før og svær, men han bekæmpede det ved Tarvelighed i Levemaade, stærke Legemsbevægelser og lange Ridt.

Olaf Ryes Bopæl paa Kastelsvejen

Generalmajor Olaf Rye

Derfor bevarede han ogsaa sin Livlighed og hele Raskheden og Bøjeligheden i sine Bevægelser; hans Kvartervæerter i Jylland siger, at han under Krigen, naar han blev ivrig, sprang op og ned ad Trapperne, saa de graalige, noget sparsomme Haar flagrede efter ham". Olaf Rye var en udpræget Troupier, der aldrig havde søgt militærvidenskabelig Uddannelse, men hele sin Soldatertid tilhørt Geledet. Delvis bestridt blev hans Dygtighed som Soldat, hvilket blandt andet remgaar af den Bedømmelse, hans foresatte gav ham i en — kort før Krigen — udarbejdet Konduiteliste.

Krigen kaldte hans fremragende Egenskaber som Fører og Soldat frem.

Forinden indtraf Christian VIII.s Død den 20. Januar 1848. Olaf Rye havde mistet en Ven, der aldrig havde glemt den unge Nordmand, der i Ungdommens Dage havde kæmpet for ham i Norge.

Ved Oprørets Udbrud den 24. Marts stod Olaf Rye altsaa som Chef for 1. Linie-Infanteri-Bataillon, og allerede den 28. Marts Kl. 8 om Morgenen brød Bataillon en på sin Marsch gennem Københavns Gader af uhyre Menneskemasser, der bød den deres sidste, begejstrede Farvel.

Allerede i Slaget ved Bau og Flensborg udmærkede Rye sig på den hæderligste Maade, og det maatte fornemmelig tilskrives hans modige Indrykning i Flensborg, i Spidsen for en Afdeling på hundrede Mand, at en stor Hob flygtende Insurgenter bleve afskaarne og tagne tilfange.

I det blodige Slag ved Slesvig flettede Rye nye Laurbær om sin Tinding. Det var daværende Brigadechef, Oberst Bülow og ham, der i Spidsen for 1. Bataillon udfriede Avantgarden og kastede Fjenden tilbage, saa General Wrangel saa sig nødsaget til at forlange Forstærkning. På Tilbagetoget, under Alarmen i Flensborg, hørte Rye og hans kække Chef til de faa, der ikke tabte Fatningen, idet de med to Batailloner, hver på 500 Mand, indtog en Stilling sydvest for Flensborg, ad den Kant, hvorfra man ventede Fjenden. Det var jo imidlertid kun blind Alarm.

Den 20. Maj udnævntes Olaf Rye til Oberst.

Afskeden mellem Olaf Rye og hans undergivne var ikke let for nogen af Parterne. Møje og Farer havde de delt siden Krigens Begyndelse, og havde end Rye, der med Myndighed og Strenghed krævede Respektens og Lydighedens Love nøje efterlevede, ikke været afholdt af sine Folk i Begyndelsen, saa var det lidt efter lidt gaaet til den modsatte Yderlighed. Den Uforfærdethed og det personlige Mod, hvormed Rye ved enhver Lejlighed selv stillede sig frem i den heftigste Ild, fyldte dem med Beundring for ham. Hans Nøjsomhed og hans kraftige Konstitution, der tillod ham at dele Soldatens Strabadser og Møjsommeligheder, i Forbindelse med den store, omhyggelige Omsorg, han stedse viste for sit Mandskab, vandt han efterhaanden deres fuldkomne Tillid og Kærlighed, saa de i deres Chef saa en Afgud, hvis Ordre de med Iver og Lyst fulgte og fulgte gerne. Han havde ligesom sin Vaabenbroder Schleppegrell optaget den gode napoleonske Skik at belønne den kække Soldat på Valpladsen med et Par rosende Ord og klingende Mønt, og Virkningen heraf udeblev aldrig. Kun eget Værd, ikke Personsanseelse, gjaldt hos Rye, og man fortæller om ham, at han, på den fjendtlige Generals Tilbud at ville udløse Prinsen af Salms-Salms med tyve Menige, skal have svaret, han var fuldkommen tilfreds, naar han blot fik en Trompeter af vore, der faa Dage forinden var blevet fanget.

Generalmajor Olaf Rye

Sorg var der i Bataillon en ved Afskeden med den tapre Mand, hvis Daad og Navn havde lagt uvisnelig Glans og Hæder over den, og Sorg følte Olaf Rye ved at skulle forlade sine Folk, hvis Karakter-Ejendommeligheder han forstod saa godt, og hvis mange udmærkede Egenskaber havde knyttet dem fast sammen og havde gjort ham det muligt at skabe et Mønsterkorps af Bataillon en. Han holdt af sine Folk, saaledes som han holdt af sine Officerer, med hvem han omgikkes paa en let utvungen, kammeratlig Maade.

Som Brigadechef kommanderede Rye højre Fløj, der tillige tjente som Reserve, ved Nybel den 28. Maj og i Slaget paa Dybbølbjerg den 5. Juni 3. Brigade. I dem begge hævdede han sin erhvervede Hæder. Med disse to Slag var Krigshistorien for 1848 saa godt som afsluttet, idet der kort efter blev afsluttet en Vaabenstilstand.

Den 7. Marts 1849, kort før Vaabenstilstandens Ophør, blev Rye udnævnt til Generalmajor, og da Fjendtlighederne begyndte, rykkede han paa Overgeneralens Bud ind i Slesvig fra Nørrejylland af. Natten mellem den 2. og 3. April brød Rye op og naaede, uden at træffe paa synderlig Modstand, Aabenraa, hvor han af den højstkommanderende General Krogh modtog Ordre om at gaa tilbage, fordi overlegne fjendtlige Styrker rykkede i Marken. Naaet til Kolding holdt han denne By besat til 20. April, da Insurgenterne rykkede frem mod Byen med betydelig Styrke. General Krogh var imidlertid som Overgeneral bleven afløst af Ryes tidligere Chef, General Bülow, der besluttede at angribe Fjenden for at konstatere Grænseoverskridelsen. Rye fik Ordre til med sin Brigade at passere Kolding Aa ved Eistrup og udføre en omgaaende Bevægelse, men denne mislykkedes, dels fordi Fjenden havde faaet Nys om Planen, og dels fordi Rye ikke kunde forcere Overgangen tids nok af Mangel paa fornødent Bromateriel, og Foretagendet blev derfor opgivet for at skaane Kolding By fra Ødelæggelse.

Først den 7. Maj rykkede Rigstropperne over Grænsen, for, i Forening med Holstenerne, at gaa frem fra Skodborg og Kolding. Rye saa sig straks nødsaget til at opgive sin Stilling bag Almindedalen, fordi stærke Kavallerimasser truede hans højre Flanke. Den øvrige Del af den danske Hær trak sig i bedste Orden tilbage til Fredericia, og nu begyndte Olaf Rye det berømmelige Tilbagetog, der gav ham Lejlighed til ved Udfoldelsen af sit Feltherregeni at holde en langt overlegen fjendtlig Styrke Stangen, uden at denne for Alvor turde angribe ham.

Efter en heftig Kamp mellem Viuf og Blaakærskov trak Rye sig tilbage til Vejle Aa, hvor han afkastede Broen og indtog en ny Stilling. Men allerede næste Morgen, den 8., blev han angrebet af 20,000 Mand Bayrere, Würtenbergere og Preussere. Rye holdt haardnakket Stand og veg først, da fjendtlige Kolonner trængte frem mod „Store Grundet“¹ og udsatte ham for et alvorligt Flankeangreb. Tilbagetoget skete i bedste Orden, skønt Fjenden fulgte ham i Hælene. Om Eftermiddagen indtog Rye en Stilling bag Ølsted Aa, som han dog næste Morgen forlod, paa Grund af Fjendens Nærhed, og marscherede gennem Horsens til. Hansted Aa. Bag denne Aa med dens sumpige Bredder lod Rye sine udmattede Tropper hvile til den 13., da Fjenden forsøgte at omgaa hans højre Flanke. Han søgte nu til Skanderborgegnen, hvor han indtog en fortrinlig Stilling mellem Mos- og Skanderborg-Sø. Som sædvanligt vogtede Fjenden sig vel for at angribe ham, men udbredte sig mod Øst for at omgaa hans venstre

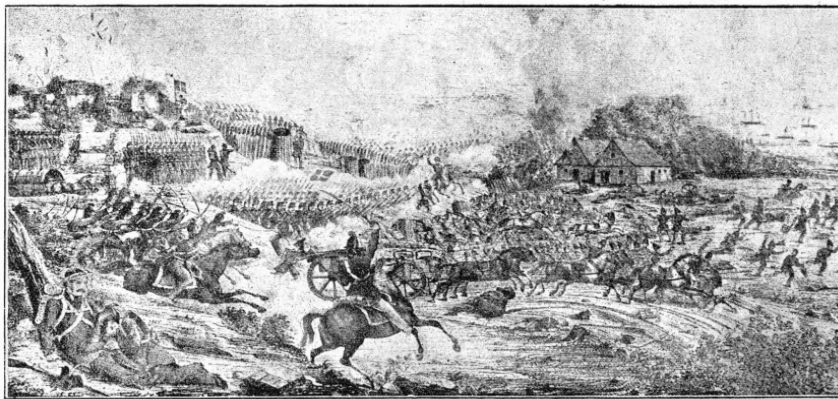
Generalmajor Olaf Rye

Flanke. Rye trak sig nu tilbage til Aarhus; vore Forposter udstilledes Syd for Byen, og Fjendens stod paa Skaade-Banker, en tre Fjerdingvej derfra.

Efter flere forskellige Skinangreb og efter to Gange at have besat og været fordrevet af Byen, rykkede Preusserne endelig for Alvor ind i den den 22. Juni; Rye indtog en Stilling Nord for Aarhus, og der indtraadte nu en Slags Standsning i Fjendtlighederne her og paa Als; kun ved Fredericia, som den slesvig-holstenske Hær belejrede, gik Krigen stadig sin Gang.

Imidlertid var Planen til Fredericiaslaget bleven lagt; 3 Batailloner af Ryes Tropper og et 6-pundigt Batteri blev under Generalens personlige Befaling overført fra Helgenæs til Bogense den 30. Juni og 1. Juli. I Forpostkæden af det Ryeske Korps foretoges ingen Forandring for at skuffe Fjenden, og det lykkedes fuldkommen. Overførslen til Fredericia af hele Korpset foregik rask og saa godt som ubemærket, og den 5. Juli om Aftenen sattes de sidste Afdelinger over.

Overgeneralen havde overladt Rye Valget mellem at overtage Kommandoen over de i Fæstningen tilbageblivende Tropper eller at deltage i Slaget. Han valgte det sidste. Avantgarden førtes af Generalmajor de Meza, der stødte paa Rye i Udfaldsporten. Rye gav sin Vaabenbroder Haanden, idet han sagde: „Nu ville vi støtte hinanden ; lader os handle som Kammerater”.

Episode af Slaget ved Fredericia

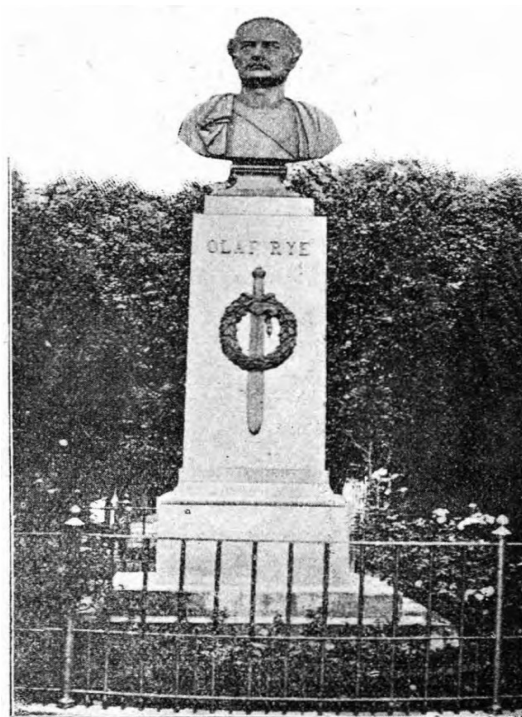
Ryes Brigade, 5te, rykkede ud umiddelbart efter Avantgarden. Rask gik det frem paa begge Sider af Strandvejen; al Modstand fejedes bort, indtil man naaede Treldeskansen. Der maatte gøres gentagne Forsøg paa at tage denne, og først efter Forstærkning af Artilleri og Fodfolk lykkedes et fornyet Stormangreb. Skansen var falden; 5te Brigade havde sejret, men købt Sejren ved Tabet af sin kække Fører.

Ved Udrykningen havde Rye opmuntrende sagt til sine Folk: „I Dag maa ingen vige”, og han havde som sædvanlig foregaaet dem med et godt Eksempel. Hans Hest var bleven skudt under ham, og da der ingen anden var ved Haanden, gik han tilfods bag sin Brigades Slaglinie. Under Stormen paa Treldeskansen havde han samlet en Trop omkring sig og var ilet afsted i nordlig Retning. Siden den Tid

Generalmajor Olaf Rye

havde man hverken set eller hørt noget til ham. Da udbredte pludselig det Rygte sig, at en høj Officer laa skudt i en Mark Nord for Treldeskansen. Man søgte efter. Det var Rye. Han havde et Skudskaar i Laaret og et nedenfra opad gennem Underlivet. Hvorledes han var kommen her hen, om han var faldet for en fjendtlig eller dansk forvildet Kngle, vidste ingen at sige, men Soldaterne fortalte en Mængde Sagn herom.

I Jublen over Fredericiaslagets sejrige Udfald blandede sig dyb, oprigtig Sorg over, at Olaf Rye, Folkets Helt og Soldatens Afgud havde maattet besegle Sejren med sit Blod. Man havde næret de største Forhaabninger til den faldne Feltherre; man havde med levende Interesse fulgt ham paa hans iris-rige Tilbagetog gennem Jylland, hvor han med en rille Flok indgød sin langt overlegne Modstander Respekt og holdt ham Stangen. Man havde været saa vant til at se ham omgivet af Farer og slippe heldigt fra dem, saa man næsten delte Soldatens Tro paa hans Usaarlighed og betragtede hans Fald som noget umuligt. Det skete imidlertid; eet Blad var affalden af det kække Firkløver, Rye, Schleppegrell, Büllow og Meza, som havde tilkæmpet sig Generalsepauletterne paa Valpladsen.

Olaf Rye Monument i Fredericia

Olaf Rye blev jordet tilligemed de øvrige faldne Krigere den 8. Juli om Middagen Kl. 12, ved hvilken Lejlighed Feltprovst Boysen holdt Talen. De danske Kvinder græd, og Danmarks Skjalde sang ved hans Grav; men ingen saa smukt som Nordens Digterkonge, Adam Oehlenschläger:

Generalmajor Olaf Rye

„Dig aldrig glemmer Danmarks Land! omkring din Ære nu sig Himlen hvælver,
Du Daniel Rantzaus Ligemand!
Du Søn af Einar Tambeskjælver.“